

Міністерство освіти і науки України

Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С. З. Гжицького

Кафедра історії України, економічної теорії та туризму

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО
СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА ВИКОНАННЯ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ
«ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА
УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ»**

**(для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
спеціальності «Фармація, промислова фармація», освітня
програма «Фармація, промислова фармація»)**

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри історії України,

економічної теорії та туризму

Протокол № 8-2 від 26.08.2021 р.

Войтович Н.М., Походжук Д.Д. Методичні вказівки до семінарських занять та виконання самостійної роботи з дисципліни «Історія України та української культури» (для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності «Фармація, промислова фармація», освітня програма «Фармація, промислова фармація»). Львів, 2021. 28 с.

Рецензент:

Денис Ірина Зеновіївна, к.і.н., доцент кафедри філософії, соціології та культурології Національного лісотехнічного університету України

Рекомендовано до друку навчально-методичною радою факультету ветеринарної гігієни, екології та права Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького, протокол №2 від 01.09.2021 р.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Інтеграція України до загальноєвропейського освітнього простору вимагає ґрунтовного реформування вітчизняної вищої школи, переходу до принципово нових форм викладання гуманітарних дисциплін. Гуманітарні знання, набуті студентами, сприяють подоланню вузькофахового мислення, вихованню спеціалістів вищої кваліфікації, духовно багатих особистостей, які відчують моральну відповідальність за сучасне і майбутнє своєї Батьківщини, її культурно-цивілізаційний вибір.

Період незалежності в Україні пов'язаний з прагненням усвідомити своє місце і роль у світових процесах і міжнародній політиці. У цьому може допомогти цивілізаційний підхід до вивчення історії та культури нашої держави. Саме тому актуальності набуває поглиблене дослідження всіх аспектів проблеми культурно-цивілізаційної ідентичності України.

Однією з найважливіших гуманітарних дисциплін у цьому контексті є, на наше переконання, «Історія України та української культури», яка включає в себе важливі етапи історичного та культурно-цивілізаційного шляху українського народу. Цей курс не є повторенням шкільної програми, а становить концептуально нову навчальну дисципліну, що поглиблює та систематизує знання студентів. Основу курсу складає суспільно-політична та державницька проблематика, внутрішня та зовнішня політика держави, культурний розвиток України, проблема етно- та культурогенезу нашого народу, його цивілізаційного вибору.

Мета: ознайомити студентів із історичною та культурною спадщиною, надати знання про сутність соціально-економічних, політичних та культурних процесів, що відбувались у минулому й відбуваються в сучасній Україні, їх об'єктивну обумовленість, взаємозв'язки та взаємозалежності.

Завдання: визначення місця України в сучасному історико-цивілізаційному розвитку; прищеплення культури історичного мислення, вироблення вмінь аналізувати й оцінювати явища політичного та культурного розвитку українського суспільства у контексті світових подій та явищ, зіставляти цивілізаційні процеси з аналогічними в інших країнах, робити аргументовані висновки, застосовувати набуті знання для прогнозування цивілізаційного вибору нашої держави; формувати свідомість громадянина й патріота України та її культури.

Предмет: історико-культурна діяльність українського народу та процес формування державності на різних етапах його розвитку.

В результаті вивчення курсу історії України та української культури студент повинен:

- **знати** основні теоретичні положення, важливі вузлові проблеми усіх тем програми, загальні закономірності історичного та культурного розвитку, складні та суперечливі явища нашої історії та культури, основну термінологію.
- добре **орієнтуватись** в історичних джерелах, основних культурних пам'ятках і науковій літературі по темі;
- **вміти** синтезувати набуті знання у відповідне світосприйняття та високу політичну культуру; творчо застосовувати набуті знання з історії та культури України у повсякденній діяльності, для орієнтації у суспільно-політичному та культурному житті, оцінювання суспільних явищ, подій, формувати власну наукову позицію щодо актуальних проблем сьогодення; самостійно осмислювати закономірності історичних цивілізаційних процесів; трактувати історичні пам'ятки як культурні явища, умови їх створення та вплив на подальший розвиток суспільства.

Загальні положення для виконання самостійної роботи

Самостійна робота є однією з форм навчального процесу і охоплює як аудиторну, так і позааудиторну роботу студентів.

Однією з форм самостійної роботи студентів є вивчення матеріалів з літературних джерел, періодичних видань, законодавчих документів. Для раціонального запам'ятовування матеріалу потрібно скласти конспект основних тез або посилань на конкретні сторінки, що дозволить швидко знайти потрібний матеріал.

Готуючись до лекції, студенту треба опрацювати матеріал попередньої, користуючись додатково підручниками зі списку рекомендованої літератури. Це має особливе значення, оскільки в лекціях висвітлюється не весь матеріал, а лише основні теоретичні положення, найактуальніші проблеми.

Другою формою самостійної роботи є підготовка до семінарських занять, яка починається після опрацювання лекційного матеріалу. Студент повинен уважно вивчити теоретичні положення теми для відповіді на питання, які наведено у даних методичних вказівках. Метою проведення семінарського заняття є здійснення контролю опанування матеріалу студентами.

Наступною формою самостійної роботи для *студентів заочної форми здобуття освіти* є написання контрольних робіт з окремих тем чи розділів навчального курсу. Вони є важливим засобом перевірки знань студентів та використовуються під час підсумкового контролю.

Теми контрольних робіт обираються кожним студентом самостійно із числа запропонованих. Разом із тим, студенти можуть вносити свої пропозиції щодо тематики.

Однією з форм контролю є підготовка рефератів з основних питань тем. Написання реферату дає студентам можливість глибше вивчити проблемні питання. Студенти набувають навичок самостійної роботи з літературою, нормативними документами, вміють систематизувати матеріали і викладати його в письмовій формі.

Головні вимоги до змісту реферату – творчий підхід щодо підбору та викладення матеріалу. Реферат включає титульний аркуш, план, висновки, список використаної літератури. Обсяг реферату – не більше 10 сторінок друкованого тексту.

Тематика та плани семінарських занять

СТАРОДАВНЯ ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ. ФОРМУВАННЯ ЦИВІЛІЗАЦІЙ НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ.

ПЛАН

1. Періодизація історії та культури України: загальна характеристика.
2. Трипільська протоцивілізація.
3. Кочова цивілізація (кіммерійці, скіфи, сармати) та її вплив на Україну в епоху раннього залізного віку.
4. Античні цивілізації у Північному Причорномор'ї.
5. Східні слов'яни у VI–IX ст.: проблема етногенезу, перші згадки, культура, міфологія.

Література до теми:

Баран В. Д. Давні слов'яни. Україна крізь віки : У 15-ти тт. / За заг. ред. В. Смолія. Київ : Альтернативи, 1998. Т. 2. 335 с.

Баран В. Д., Баран Я. В. Історичні витоки українського народу. Київ : Генеза, 2005. 207 с.

Бунятян К. П., Мурзін В. Ю., Симоненко О. В. На світанку історії. Україна крізь віки : У 15-ти тт. / За заг. ред. В. Смолія. Київ : Альтернативи, 1998. Т. 1. 335 с.

Відейко М. Ю., Бурдо Н. Б. Трипільська культура. Спогади про золотий вік. Харків : Фоліо, 2007. 415 с.

Геродот. Історії в дев'яти книгах / перекл., передм. та прим. А. О. Білецького. Київ : Академія Наук України, 1993. С. 180–228.

Грушевський М. Історія України-Руси. Том I. До початку XI віка. Львів : З друкарні Наукового Товариства імени Шевченка, 1904. 628 с.

Давня історія України : у 2-х кн. / Толочко П. П. (керівн. авт. колективу), Козак Д. Н., Крижицький С. Д. та ін. Київ : Либідь, 1994. Кн. 1, 1995. 240 с. ; Кн. 2, 1995. 224 с.

Даниленко В. М. Кам'яна Могила. Київ : Наукова думка, 1986. 152 с.

Крижицький С. Д., Зубар В. М., Русяєва А. С. Античні держави Північного Причорномор'я. Україна крізь віки : У 15-ти тт. / За заг. ред. В. Смолія. Київ : Альтернативи, 1998. Т. 2. 351 с.

Макарчук С. А. Етнічна історія України. Навчальний посібник. Київ : Знання, 2008. 471 с.

Моця О. П. Стародавня доба. *Історія України: нове бачення : У двох томах*. Київ : Україна, 1995. Т. 1. С. 5–39.

Щодра О. Етногенез і велике розселення слов'ян у світлі джерел та історичних інтерпретацій. *Проблеми слов'янознавства*. 2016. Вип. 65. С. 9–27.

Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. Київ : Генеза, 1997. 380 с.

Електронні ресурси до теми:

Відейко М. Трипільська цивілізація: походження українців, Шумер, Аратта та інші міфи. Без брому. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Xk-jXPSy4OY> (дата звернення 25.08.2021).

Грушевський М. Історія України-Руси. Том I. До початку XI віка. URL: <http://litopys.org.ua/hrushrus/iur1.htm> (дата звернення 26.08.2021).

Походження українців та їхніх сусідів. Лекція Леоніда Залізняка. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=G4CL7FUHqgs> (дата звернення 25.08.2021).

ТЕМА I

КИЇВСЬКА РУСЬ – СЕРЕДНЬОВІЧНА ДЕРЖАВА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ. ВТРАТА ПОЛІТИЧНОЇ ЄДНОСТІ КИЇВСЬКОЇ РУСІ. ДЕРЖАВНИЙ РОЗВИТОК ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКОГО КНЯЗІВСТВА. КУЛЬТУРА КИЇВСЬКОЇ ТА ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКОЇ РУСІ.

1. Передумови виникнення і формування Київської Русі (кін. IX – X ст.). Теорії походження Давньоруської держави.
2. Піднесення і розквіт Київської держави за правління князів Володимира Великого та Ярослава Мудрого.
3. Період роздробленості Русі, причини її занепаду. Монгольська навала.
4. Основні періоди розвитку Галицько-Волинської держави.
5. Київське християнство – основа формування та розвитку Давньоруської цивілізації.
6. Розвиток освіти у Київській державі. Давньоруська література та наука.
7. Соціально-економічний і політичний устрій Київської Русі.
8. Соціальні світи Київської Русі.

Література до теми:

Александрович В., Войтович Л. Король Данило Романович. Біла Церква : Видавець Олександр Пшонківський, 2013. 237 с.

Антонович Д. Українська культура. Збірник лекцій. Подєбради : Український Технічно-Господарський Інститут позаочного навчання в Подєбрадах, 1940. 339 с.

Брайчевський М. Ю. Утвердження християнства на Русі. Київ : Наукова думка, 1988. 261 с.

Дашкевич Я. Р. Князь Лев Данилович – справжній та в традиції / Я. Дашкевич. Постаті. Нариси про діячів історії, політики, культури. Львів : Піраміда, 2007. С. 66–69.

Дашкевич Я. Р. Король Данило в житті та бронзі / Я. Дашкевич. Постаті. Нариси про діячів історії, політики, культури. Львів : Піраміда, 2007. С. 31–35.

Зема В. Східна політика папи Інокентія IV і коронування Данила Романовича. *Україна в Центрально-Східній Європі*. Київ. 2021. Вип. 19–20. С. 13–51.

Лисяк-Рудницький І. Феодалізм / І. Лисяк-Рудницький. *Історичні есе*. В. 2 т. Київ : Основи, 1994. Т. I. С. 47–52.

Попович М. В. Нарис історії культури України. Київ : АртЕк, 1998. 727 с.

Ричка В. З історії міського (само)управління Київської Русі. *Український історичний журнал*. 2021. № 2. С. 4–18.

Ричка В. М. Повсякденне життя монастирів Київської Русі. *Український історичний журнал*. 1995. № 5. С. 48–56.

Ричка В. М. Шлюб і подружнє життя у Київській Русі. *Український історичний журнал*. 1992. № 1. С. 131–141.

Толочко П. П. Літописи Київської Русі. Київ : Київська Академія Євробізнесу, 1994. 86 с.

Щербаківський В. Кам'яна доба в Україні. Мюнхен : УВУ, 1947. XIII+87 с.

Щодра О. Між норманізмом та антинорманізмом: дискусії про походження Русі у світлі писемних джерел. *Наукові зошити*

історичного факультету Львівського університету. 2018–2019. Вип. 19–20. С. 115–139.

Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. Київ : Генеза, 1997. 380 с.

Електронні ресурси до теми:

Грушевський М. Історія України-Руси. Том I. До початку XI віка. URL: <http://litopys.org.ua/hrushrus/iur1.htm> (дата звернення 26.08.2021).

Грушевський М. Історія України-Руси. Том II. XI-XIII вік. URL: <http://litopys.org.ua/hrushrus/iur2.htm> (дата звернення 26.08.2021).

Грушевський М. Історія України-Руси. Том III. до року 1340. URL: <http://litopys.org.ua/hrushrus/iur3.htm> (дата звернення 26.08.2021).

ТЕМА II

УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У СКЛАДІ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ (XIV – ПЕРША ПОЛОВИНА XVII СТ.). КУЛЬТУРНІ ТРАДИЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ВІДРОДЖЕННЯ. УКРАЇНСЬКЕ КОЗАЦТВО ЯК ЦИВІЛІЗАЦІЙНИЙ ФЕНОМЕН

1. Завоювання українських земель Великим князівством Литовським та Королівством Польським: порівняльна характеристика.
2. Об'єднання Литви і Польщі. Люблінська унія та її наслідки для України.
3. Виникнення українського козацтва. Козацькі повстання кін. XVI – поч. XVII ст.
4. Берестейська церковна унія: причини, умови, наслідки.
5. Діяльність православних братств та братських шкіл.
6. Особливості освіти та науки в ранньомодерну добу.
7. Музична культура і театральне мистецтво епохи Ренесансу.
8. Архітектура доби Ренесансу на українських землях.
9. Запорізька Січ: побут, звичаї, традиції козаків.

Література до теми:

Брехуненко В. Козаки на степовому кордоні Європи: типологія козацьких спільнот XVI – першої половини XVII ст. Київ : ВІПОЛ, 2011. 503 с.

Гудзяк Б. Криза і реформа. Київська митрополія, Царгородський патріархат і генеза Берестейської унії. Львів : Інститут Історії Церкви Львівської Богословської Академії, 2000. 427 с.

Зема В. Конциліаризм і витоки унійних процесів у Київській митрополії. *Україна в Центрально-Східній Європі*. Київ. 2018. Вип. 18. С. 61–113.

Зема В. Чому і коли з'явилась полеміка щодо Filioque? *Україна в Центрально-Східній Європі*. Київ. 2017. Вип. 17. С. 336–372.

Ісаєвич Я. Д. Братства та їх роль в розвитку української культури XVI–XVIII ст. Київ : Наукова думка, 1966. 251 с.

Історія України в особах: Литовсько-польська доба / Дзюба О. та ін. ; упоряд. і авт. передм. О. Русина. Київ : Україна, 1997. 272 с.

Плохій С. Наливайкова віра: Козацтво та релігія в ранньомодерній Україні. Київ : Критика, 2006. 494 с.

Українська культура. Збірник лекцій / за ред. Д. Антоновича. Подєбради : Український Технічно-Господарський Інститут позаочного навчання в Подєбрадах, 1940. 339 с.

Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. Київ : Генеза, 1997. 380 с.

Яковенко Н. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII століття. Волинь і Центральна Україна. Київ : Критика, 2008. 470 с.

Електронні ресурси до теми:

Гошко Т. Правове становище жінок за німецьким міським правом на руських землях у XIV – першій пол. XVII ст. URL: <https://uamoderna.com/md/hoshko-women-in-law> (дата звернення 18.08.2021).

Грушевський М. Історія України-Руси. Том IV. XIV–XVI віки – відносини політичні. URL: <http://litopys.org.ua/hrushrus/iur4.htm> (дата звернення 26.08.2021).

Грушевський М. Історія України-Руси. Том V. Суспільно-політичний і церковний устрій і відносини в українсько-руських землях XIV-XVII в. URL: <http://litopys.org.ua/hrushrus/iur5.htm> (дата звернення 26.08.2021).

Грушевський М. Історія України-Руси. Том VI. Житє економічне, культурне, національне XIV-XVII віків. URL: <http://litopys.org.ua/hrushrus/iur6.htm> (дата звернення 26.08.2021).

Лекція Наталі Яковенко «Україна у складі Великого князівства литовського та Речі Посполитої» URL: <https://www.youtube.com/watch?v=HQdV7r-RJIM> (дата звернення 19.08.2021).

Михайловський В. Русь після Русі, спадщина Речі Посполитої, негерой Наливайко і сепаратист Вишневецький. Без брому. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=v6Zq4VYdH4M> (дата звернення 25.08.2021).

ТЕМА III

НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНА РЕВОЛЮЦІЯ СЕР. XVII СТ. ДОБА «РУЇНИ». ОСТАТОЧНА ЛІКВІДАЦІЯ РОСІЙСЬКИМ САМОДЕРЖАВСТВОМ УКРАЇНСЬКОЇ АВТОНОМІЇ. ПЕРША ХВИЛЯ

ДЕЄВРОПЕЇЗАЦІЇ. СУПЕРЕЧЛИВИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ В ЕПОХУ ПРОСВІТНИЦТВА.

1. Причини та перебіг подій національно-визвольної війни середини XVII ст. (1648–1657 рр.).
2. Відродження української державності. Внутрішня та зовнішня політика Богдана Хмельницького. Переяславська Рада 1654 р.
3. Загальна характеристика епохи «Руїни».
4. Іван Мазепа, його зовнішня і внутрішня політика.
5. Основні етапи ліквідації Гетьманщини російським самодержавством упродовж XVIII ст.
6. Освіта та книгодрукування. Діяльність Києво-Могилянської академії (1632 р.).
7. Літературні твори. Козацькі літописи, полемічна література тощо.
8. Особливості української архітектури у XVIII ст.

Література до теми:

Брехуненко В. Богдан Хмельницький. Київ : ПП. Наталія Брехуненко, 2007. 69 с.

Горобець В. «Волимо царя східного...». Український Гетьманат та російська династія до і після Переяслава. Київ : Критика, 2007. 462 с.

Дашкевич Я. Р. Іван Мазепа і Росія / Ярослав Дашкевич. Постаті. Нариси про діячів історії, політики, культури. Львів : Піраміда, 2007. С. 201–204.

Дашкевич Я. Р. Павло Тетеря / Ярослав Дашкевич. Постаті. Нариси про діячів історії, політики, культури. Львів : Піраміда, 2007. С. 180–200.

Дашкевич Я. Р. Переяслав – 1654: три важкі питання / Ярослав Дашкевич. Постаті. Нариси про діячів історії, політики, культури. Львів : Піраміда, 2007. С. 112–119.

Дашкевич Я. Р. Переяслав – 1654: ще три настирливі питання / Ярослав Дашкевич. Постаті. Нариси про діячів історії, політики, культури. Львів : Піраміда, 2007. С. 119–123.

Збірник козацьких літописів: Густинський, Самійла Величка, Грабянки. Київ : Дніпро, 2006. 976 с.

Когут З. Коріння ідентичности. Студії з ранньомодерної та модерної історії України. Київ : Критика, 2004. 351 с.

Когут З. Російський централізм і українська автономія. Ліквідація Гетьманщини 1760–1830. Київ : Основи, 1996. 317 с.

Лисяк-Рудницький І. Переяслав: історія і міф / І. Лисяк-Рудницький. *Історичні есе. В. 2 т.* Київ : Основи, 1994. Т. I. С. 71–82.

Літопис Самовидця / підгот. Я. І. Дзира. Київ : Наукова думка, 1971. 207 с.

Мицик Ю. Гетьман Іван Виговський. Київ : Києво-Могилянська Академія, 2004. 83 с.

Серов Д. О., Таїрова-Яковлева Т. Г. Смерть П. Полуботка в Петербурзі: як це сталося й що саме планував Петро І. *Український історичний журнал*. 2015. № 6. С. 48–57.

Смолій В., Степанков В. Богдан Хмельницький. Полководець, дипломат, державотворець. Київ : Парламентське видавництво, 2020. 750 с.

Українська культура. Збірник лекцій / за ред. Д. Антоновича. Подєбради : Український Технічно-Господарський Інститут позаочного навчання в Подєбрадах, 1940. 339 с.

Хижняк З. І., Маньківський В. К. Історія Києво-Могилянської академії. Київ : Києво-Могилянська Академія, 2003. 183 с.

Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. Київ : Генеза, 1997. 380 с.

Яковлева Т. Гетьманщина в другій половині 50-х років XVII століття. Причини і початок Руїни. Київ : Основи, 1998. 447 с.

Електронні ресурси до теми:

Бовгиря А. Про Руїну та гетьманів-«зрадників» у козацьких літописах. Андрій Бовгиря у Без Бромю. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Tlew1fSkohU> (дата звернення 25.08.2021).

Горобець В. Розмови про козацьку революцію XVI – XVII ст. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Grb4vuG4H5s> (дата звернення 25.08.2021).

Мицик Ю. Українське козацтво. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=qToV-a75OZg> (дата звернення 25.08.2021).

Таїрова Т. Про Мазепу, не братні народи і українців-засновників Російської імперії. Тетяна Таїрова. Без бромю. URL: https://www.youtube.com/watch?v=Sd_2vHRt2a0 (дата звернення 25.08.2021).

Яременко М. Могилянці збудували Російську імперію і принесли захід на схід. Максим Яременко. Без бромю. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=F2rDxikrQAM> (дата звернення 25.08.2021).

Т Е М А І V

УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У СКЛАДІ РОСІЙСЬКОЇ ТА АВСТРІЙСЬКОЇ (АВСТРО-УГОРСЬКОЇ) ІМПЕРІЙ (КІН. XVIII – ПОЧ. XX СТ.).

ГЕНЕЗА ТА ПЕРІОДИЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО ВІДРОДЖЕННЯ.

1. Періодизація національного відродження XIX ст.
2. Західноукраїнські землі під владою Австрійської імперії. Реформи «освіченого абсолютизму».
3. Національно-культурний рух у Галичині. Руська Трійця.

4. «Весна народів» 1848–1849 рр. та її вплив на національне відродження у західноукраїнських землях. Діяльність Головної Руської Ради.
5. Суспільно-політичні течії на західноукраїнських землях у др. пол. XIX ст.: москвофіли, народовці.
6. Перші осередки національного відродження: Харківський та Київський університети.
7. Кирило-Мефодіївське товариство та формування української національної ідеї.
8. Ліберальні реформи Олександра II та контрреформи Олександра III.
9. Громадівський рух др. пол. XIX ст.
10. Євреї та поляки в етнонаціональній мозаїці українських земель (XIX ст).

Література до теми:

Аркуша О. Г., Кондратюк К. К., Мудрий М. М., Сухий О. М. Час народів. Історія України XIX століття : навчальний посібник. Львів, 2016. 408 с.

Бовуа Д. Російська влада і польська шляхта в Україні 1793–1830 рр. Львів : Кальварія, 2007. 295 с.

Грицак Я. Пророк у своїй вітчизні. Франко та його спільнота (1856–1886). Київ : Критика, 2006. 631 с.

Грушевський М. С. Щоденник (1888–1894 рр.) / Підготовка до вид., передн. слово, упоряд., комент. і післям. Л. Зашкільняка. Київ : Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАНУ, 1997. 261 с.

Історіографічна класика. Антологія української історичної думки XIX – XX ст. / відп. ред. і авт. вступ. слова В. Смолій ; авт. супровідних статей, укладач приміток, коментарів, покажчиків і бібліографії О. Ясь. Київ : Інститут історії України НАН України, 2020. 598 с.

Когут З. Коріння ідентичности. Студії з ранньомодерної та модерної історії України. Київ : Критика, 2004. 351 с.

Лисяк-Рудницький І. Інтелектуальні початки нової України / І. Лисяк-Рудницький. *Історичні есе. В. 2 т.* Київ : Основи, 1994. Т. I. С. 173–191.

Лисяк-Рудницький І. Структура української історії в XIX столітті / І. Лисяк-Рудницький. *Історичні есе. В. 2 т.* Київ : Основи, 1994. Т. I. С. 193–202.

Лисяк-Рудницький І. Українські відповіді на єврейське питання / І. Лисяк-Рудницький. *Історичні есе. В. 2 т.* Київ : Основи, 1994. Т. I. С. 11–134.

Світленко С. Українське XIX століття: етнонаціональні, інтелектуальні та історіософські контексти. Збірник наукових праць. Дніпро : Ліра, 2018. 479 с.

Сергієнко Г. Я. Кирило-Мефодіївське товариство: утвердження ідеї національного відродження України в слов'янському світі. *Український історичний журнал.* 1996. № 1. С. 14–28.

Ушкалов Л. Ловитва невловного птаха: життя Григорія Сковороди. Київ : Дух і Літера, 2017. 368 с.

Шпорлюк Р. Формування модерних націй: Україна – Росія – Польща. Київ : Дух і Літера, 2016. 551 с.

Якименко М. А. Становлення селянського (фермерського) господарства в Україні після скасування кріпосного права (1861–1918 рр.). *Український історичний журнал*. 1996. № 1. С. 3–14.

Електронні ресурси до теми:

Водотика Т. Дотягнути до принципу Парето. Скільки підприємців було в містах підросійської України в добу модернізації? URL: <https://uamoderna.com/md/vodotyka-entrepreneur> (дата звернення 26.08.2021).

Волковський В. Польські витоки українського націоналізму: польське українофільство XIX ст. URL: <https://uamoderna.com/md/volkovsky-nationalism> (дата звернення 26.08.2021).

Воробець Х. Довга дорога до Києва: паломництво у XIX столітті. URL: <https://uamoderna.com/md/vorobec-the-long-road-to-kyiv> (дата звернення 26.08.2021).

Вушко І. Свої серед чужих: австрійські чиновники та Галичина, 1772-1867 (книжка у шпаргалці). URL: <https://uamoderna.com/md/vushko-austrian-bureaucrats-galicia> (дата звернення 26.08.2021).

Кругляк М. Гуртожиток чи квартира? Житлові умови студентів підросійської України кін. XIX – поч. XX ст. URL: <https://uamoderna.com/md/kruhliak-students> (дата звернення 26.08.2021).

Куліков В. У боротьбі з традиціоналізмом: управлінські практики іноземних промисловців Півдня Росії наприкінці XIX – на поч. XX ст. URL: <https://uamoderna.com/md/251-251> (дата звернення 26.08.2021).

Липа І. «Тарасовці». (Зі споминів). *Листьмо з просвіти*. 1922. Ч. 11–12. С. 91–92. URL: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?id=11782> (дата звернення 26.08.2021).

Ранк Д. Орієнталізм галицьких євреїв і криза потрійної ідентичності Йозефа Рота. URL: <https://uamoderna.com/md/rank-joseph-roth> (дата звернення 26.08.2021).

Стамбол І. Молоді українці на тлі «Молодої Європи». URL: <https://tyzhden.ua/History/237644> (дата звернення 18.08.2021).

ТЕМА V

УКРАЇНА НА ПОЧАТКУ XX СТ. ПОДІЇ НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ 1917 – 1920 РР. ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЦИВІЛІЗАЦІЙНО-КУЛЬТУРНІ ПРОЦЕСИ УКРАЇНИ.

1. Трагедія України в роки Першої світової війни. Українські Січові Стрільці.
2. Революційні події в Росії (лютий-жовтень 1917 р.) та їх вплив на політичну ситуацію в Україні. Діяльність Центральної Ради.
3. Берестейський договір («хлібний мир») з Німеччиною та його наслідки для України.
4. Українська Держава гетьмана Скоропадського.
5. Створення та діяльність ЗУНР. Україно-польська війна 1918 – 1919 рр.
6. Директорія УНР.
7. «Ренесанс української культури» періоду Гетьманату.
8. Українська політична еміграція після поразки національної революції 1917–1921 рр.
9. Етнічна карта українських земель початку ХХ ст.
10. Причини поразки, історичне значення Української національно-демократичної революції.

Література до теми:

Визвольні змагання очима контррозвідника. (Документальна спадщина Миколи Чеботаріва) : Науково-документальне видання / вст. стаття: В. Сідак. Київ : Темпора, 2013. 287 с.

Волковинський В. Нестор Махно. Легенди і реальність. Київ : Перліт продакшн ЛТД, 1994. 253 с.

Корпус Січових Стрільців : воєнно-історичний нарис / ред. кол. О. Бабій, В. Зарицький, Д. Герчанівський, Б. Білинський. Чікаго : Друкарня видавництва Миколи Денисюка, 1969. 663 с.

Макарчук С. Українська республіка галичан. Львів : Світ, 1997. 191 с.

Павлишин О. Євген Петрушевич (1863–1940). Ілюстрований біографічний нарис. Львів : Манускрипт, 2013. 398 с.

Реєнт О. П., Рубльов О. С. Українські визвольні змагання 1917–1921 рр. Україна крізь віки : У 15-ти тт. / За заг. ред. В. Смолія. Київ : Альтернативи, 1999. Т. 10. 319 с.

Українська політична еміграція 1919–1945. Документи і матеріали / ред. кол. Ю. А. Левенець, В. А. Смолій та ін., упорядн. В. С. Лозицький та ін. Київ : Парламентське видавництво, 2008. 925 с.

Шліхта І. В. У путях марксизму: штрихи до портрета Дмитра Донцова (1883–1914). *Наукові записки НаУКМА. Історичні науки*. Київ, 2020. Т. 3. С. 12–23.

Електронні ресурси до теми:

Мій батько Павло Скоропадський: повний варіант інтерв'ю з Оленою Отт-Скоропадською. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=jAX3e3flgVg> (дата звернення 25.08.2021).

Чикаленко Є. Щоденник (1907–1917). Львів : Червона калина, 1931. 496 с. URL: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?id=9228> (дата звернення 26.08.2021).

ТЕМА VI
РОЗВИТОК УКРАЇНИ В УМОВАХ УТВЕРДЖЕННЯ ТОТАЛІТАРНОГО
РЕЖИМУ (1920-1939 РР.). ДРУГА ХВИЛЯ ДЕЄВРОПЕЇЗАЦІЇ:
ІДЕОЛОГІЗАЦІЯ КУЛЬТУРНОЇ СФЕРИ, ТРАГЕДІЯ УКРАЇНСЬКОЇ
КУЛЬТУРИ 30-ИХ РР. ХХ СТ.

1. Воєнний комунізм та нова економічна політика: порівняльна характеристика.

2. Утворення Радянського Союзу. Остаточна втрата Україною незалежності. Цивілізаційна сутність СРСР.

3. Радянська політика індустріалізації та колективізації в Україні. Голодомор 1932–1933 рр. як акт геноциду проти українського народу.

5. Становище західноукраїнських земель у складі Польщі, Румунії, Чехословаччини: порівняльний аналіз.

6. Політика «українізації»: основна мета, досягнення, наслідки. «Культурна революція».

7. Тоталітарні репресії комуністичного режиму проти українців у 30-х рр. ХХ ст.

8. Епоха «розстріляного відродження».

Література до теми:

Дашкевич Я. Політичне ошуканство чи провокація? Крах українізації 20-х – 30-х рр. / Я. Дашкевич. Україна вчора і нині. Нариси, виступи, есе. Київ : Інститут української археографії АН України, 1993. С. 78–89.

Конквест Р. Жнива скорботи. Радянська колективізація і Голодомор. Київ : Либідь, 1993. 275 с.

Кульчицький С. Володимир Ілліч Ульянов-Ленін: погляд з ХХІ століття. *Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. Міжвідомчий збірник наукових праць*. Київ, 2011. Вип. 20. С. 29–76.

Кульчицький С. Комунізм в Україні: перше десятиріччя (1919–1928). Київ : Основи, 1996. 396 с.

Кульчицький С. Обґрунтування Голодомору 1932–1933 рр. як геноциду у світлі концепцій Р. Конквеста й Р. Лемкіна. *Український історичний журнал*. 2018. № 4. С. 98–127.

Кульчицький С. Радянська індустріалізація на Донбасі: 1926–1938. Київ : Інститут історії України НАН України, 2015. 120 с.

Сервіс Р. Товариші. Комунізм: світова історія. Київ : Темпора, 2012. 616 с.

Снайдер Т. Крижаві землі: Європа між Гітлером та Сталіним. Київ : Грані-Т, 2011. 448 с.

Електронні ресурси до теми:

Грицак Я. Про невігластво, яке переростає в печерний ура-патріотизм. Баталії навколо визнання Бундестагом Голодомору геноцидом. URL: https://zaxid.net/pro_neviglastvo_yake_pererostaye_v_pecherniy_ura_patriotizm_n1508643 (дата звернення: 20.08.2020).

Дерев'яний І. Польська окупація Західної України в 1918-1939 роках. Як це було. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/4d4b20cabaaa8/> (дата звернення 26.08.2021).

Мельник А. Мовчання буває злочинним: чому історик Грицак має піти з українсько-німецької комісії. URL: <https://www.euointegration.com.ua/experts/2019/10/24/7102246/> (дата звернення 26.08.2021).

ТЕМА VII

УКРАЇНА В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (1939 – 1945 РР.). СТАНОВИЩЕ В УКРАЇНІ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД (1946 – 1953 РР.). РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА В ПОВОЄННИЙ ЧАС.

1. Українське питання в політиці європейських країн напередодні війни. Доля Карпатської України.
2. Пакт Молотова-Ріббентропа та поділ тоталітарними державами сфер впливу в Європі.
3. Встановлення більшовицького режиму на західноукраїнських землях.
4. Німецько-радянська війна і встановлення нацистського окупаційного режиму.
5. Розгортання Руху Опору в Україні: ОУН-УПА, радянські партизани.
6. Завершення війни. Адміністративно-територіальні зміни на українських землях після її завершення.
7. Особливості повоєнної відбудови в УРСР.
8. «Лисенківщина» і «ждановщина» в Україні.
9. Політика радянської влади супроти церкви. Ліквідація УГКЦ.
10. Політичне протистояння українців та поляків у 40-х рр. ХХ ст. Операції «Вісла» та «Захід».

Література до теми:

Антонюк Я., Трофимович В. Підпілля ОУН та УПА в умовах «фронтового періоду» (1943–1944 рр.). *Український історичний журнал*. 2020. № 3. С. 27–39.

Баран В. К., Даниленко В. М. Україна в умовах системної кризи (1946 – 1980-і рр.). Україна крізь віки : У 15-ти тт. / За заг. ред. В. Смолія. Київ: Альтернативи, 1999. Т. 13. 303 с.

Дашкевич Я. Акція «Вісла» – важкі питання. *Україна. Наука і культура*. Київ, 2008. Вип. 34. С. 16–24.

Ерліхсон І. Смакування раю. Київ : Темпора, 2011. 256 с.

Віднянський С. В., Вегеш М. М. Августин Волошин і Карпатська Україна в історії українського державотворення. Київ : Інститут історії України НАН України, 2021. 371 с.

Віднянський С. В., Мартинов А. Ю. Світ після 2 вересня 1945 р. *Український історичний журнал*. 2015. № 5. С. 4–18.

Війна і міф. Невідома Друга світова / Бігун І. та ін. ; за заг. ред. О. Зінченка, В. В'ятровича, М. Майорова. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2016. 270 с.

Зашкільняк Л. Українсько-польські відносини в роки Другої світової війни: проблеми інтерпретації. *«Волинь-43:» міфи і реальність : зб. наук. праць / упоряд. Кучерепа М. М., Шваб А. Г. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. С. 27–42.*

Козицький А. М. Депортація кримських татар та інших народів Криму. *Українська орієнталістика : збірник наукових праць. Київ, 2012. Вип. 6 : Матеріали міжнародної наукової конференції «Кримські татари: етногенез, історія державних інституцій, міграційні процеси, культурна спадщина» (Київ, 20 жовтня 2012 р.). С. 120–125.*

Козицький А. Українсько-польський конфлікт 1943 р. на Волині: аналіз за методикою геноцидних студій. *Український історичний журнал. 2019. № 6. С. 4–19.*

Мінк Ж., Неймайер Л. Європа та її болісні минувшини. Київ : Ніка-Центр, 2009. 271 с.

Мотика Г. Від роззброєння Армії крайової на Люблінщині до операції «Захід»: винищення польського й українського підпілля підрозділами радянської 64-ї дивізії внутрішніх військ у 1944–1948 рр. *Український історичний журнал. 2020. № 3. С. 54–65.*

Мрака І. Б. Червона армія очима львів'ян восени 1939 р. *Український історичний журнал. 2016. № 1. С. 98–112.*

Патриляк І. К., Боровик М. А. Україна в роки Другої світової війни: спроба нового концептуального погляду. Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М., 2010. 590 с.

Савчин М. Тисяча доріг. Спогади жінки учасниці підпільно-визвольної боротьби під час і після Другої світової війни. Київ : Смолоскип, 2017. 544 с.

Снайдер Т. Криваві землі: Європа поміж Гітлером та Сталіним. Київ : Грані-Т, 2011. 448 с.

Филонович В. Березневі дні Карпатської України / вступна стаття, упоряд., коментарі В. Власенка. Суми : ФОП Наталуха А. С., 2009. 99 с.

Шевченко І. Польща в історії України. *Ї : незалежний культурологічний часопис. Львів, 1997. № 10. С. 6–23.*

Електронні ресурси до теми:

Виступ д-ра М Бращайка на Соймі Карпатської України, 15.03.1939. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=YLxkdz6AMvw> (дата звернення 25.08.2021).

Виступ о. Августина Волошина на Соймі Карпатської України. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=bpbF7gmMA5w> (дата звернення 25.08.2021).

Відеоекскурсія Музеєм «Тюрма на Лонцького». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=M2dtUtlJjg8&t=1s> (дата звернення 25.08.2021).

Гриневич В. Між молотом і ковадлом. URL: <https://tyzhden.ua/History/71738> (дата звернення 18.08.2021).

Листи до Степана Бандери (1946-1959*). URL: <http://ounuis.info/fonds/personal-fond-s-bandera-f21/769/lysty-do-stepana-bandery-19461959.html> (дата звернення 25.08.2021).

Литвин М. Хто відібрав в українців Закерзоння, акція Вісла, етноцид чи переселення? Микола Литвин. Без брому. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=aqUOUqsCKYc> (дата звернення 25.08.2021).

Павлишин А. «Акція Вісла» та історія книги, що у 1991 р. не потрапила до читача. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=a1b0TAQQYW4&t=1s> (дата звернення 25.08.2021).

Пагіря О. «Найбільша проблема Європи»: міжнародна гра навколо Карпатської України на зламі 1938-1939 років. URL: <https://uamoderna.com/md/pahirya-karpatska-ukrajina> (дата звернення 18.08.2021).

Патриляк І. Внесок УПА в боротьбі з нацизмом. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=8LOo5COWYMQ> (дата звернення 25.08.2021 р.).

Патриляк І. 80-ліття проголошення Акту відновлення Української Держави. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Wa6oLFgb08k> (дата звернення 25.08.2021).

Струве К. Масові вбивства в'язнів львівських тюрем: що відомо про місця та кількість жертв? URL: <https://uamoderna.com/md/struve-lonckoho> (дата звернення 19.08.2021).

Турій О. Як УГКЦ «возз'єднали» з РПЦ, спецоперація «собор», агенти у Церкві. Олег Турій. Без брому. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=0UK0lfjSkhE> (дата звернення 25.08.2021).

ТЕМА VIII

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ТА КУЛЬТУРНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ В УМОВАХ «ВІДЛИГИ» ТА В ПЕРІОД ЗАГОСТРЕННЯ КРИЗИ РАДЯНСЬКОЇ СИСТЕМИ (1954 – 1985 РР.). ВІДРОДЖЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ. ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОГО ТА КУЛЬТУРНО-ЦИВІЛІЗАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ СЬОГОДНІ.

1. Суспільно-політичне життя в УРСР після смерті Сталіна. Хрущовська відлига та її наслідки для України. Репресії проти населення Західної України.
2. Період застою (брежньєвщини): загальні риси.
3. Курс на «перебудову» М. Горбачова, його основні поняття (демократія, гласність).
4. Розпад СРСР. Проголошення незалежності України та її утвердження.
5. Основні тенденції розвитку України у 1990-х – 2000-х рр.
6. Успіхи та проблеми України сьогодні. Сучасний цивілізаційний вибір – євроінтеграція України.

7. Рух шістдесятників. Дисидентство.
8. Основні тенденції розвитку сучасної української культури.
9. Українська діаспора та її культурне життя сьогодні.

Література до теми:

Баран В. К., Даниленко В. М. Україна в умовах системної кризи (1946 – 1980-і рр.). Україна крізь віки : У 15-ти тт. / За заг. ред. В. Смолія. Київ : Альтернативи, 1999. Т. 13. 303 с.

Головко В. В. Україна в умовах антитерористичної операції та російської збройної агресії (2014 р.). *Український історичний журнал*. 2015. № 3. С. 176–193.

Гула Р. В., Передерій І. Г. Російський фашизм: ідеологічні основи, історія становлення та сучасні модифікації. *Український історичний журнал*. 2017. № 2. С. 160–182.

Залізник Л. Україна та Росія: війна цивілізацій. *Універсум : журнал політології, футурології, економіки, науки та культури*. 2017. № 3–4. С. 4–11.

Касьянов Г. В. Система владних відносин у сучасній Україні: групи інтересу, клани та олігархія. *Український історичний журнал*. 2009. № 1. С. 160–180.

Кульчицький С. Передумови, перебіг і підсумки «параду суверенітетів». *Український історичний журнал*. 2018. № 5. С. 163–191.

Кульчицький С. В. Суспільно-політичне й соціально-економічне становище України в 2010 – першій половині 2015 рр.. *Український історичний журнал*. 2015. № 3. С. 154–175.

Рендюк Т. Етнокультурна спадщина зарубіжних українців. *Народна творчість та етнологія*. 2019. № 6. С. 7–13.

Ткаченко В. М. Росія та Захід: реінкарнація геополітики. *Український історичний журнал*. 2016. № 1. С. 162–175.

Електронні ресурси до теми:

Василь Стус читає свої вірші. URL: <http://ounuis.info/fonds/audio-documents-31/1414/vasyl-stus-chytaie-svoi-virshi.html> (дата звернення 25.08.2021).

Качараба С. Українці за океаном: загублені на Гаваях, рабство Бразилії, гомстеди Канади. Без брому. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=1v5ZK1pl5pk> (дата звернення 25.08.2021).

Овсієнко В. КГБ проти дисидентів. Сорок років погрому шістдесятників. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2012/01/12/68574/> (дата звернення 25.08.2021).

Перелік тем рефератів/есе

1. Культурна спадщина Київської Русі та сучасні дискусії про її спадкоємців.
2. Скульптор Йоган Георг Пінзель – життя і творчість.

3. Галицька архітектурна школа. Сакральна архітектура Львова.
4. Львів – культурна столиця України?
5. Іполіт (Володимир) Терлецький – український церковний інтелектуал.
6. Берестейська церковна унія (1596 р.) і її оцінки в історичній літературі.
7. Запорозці на Кубані.
8. Per aspera ad astra. Життєвий шлях Йосифа Сліпого.
9. Симон Петлюра – борець за Незалежність України.
10. Бій під Малими Міньками. Трагедія Базару.
11. Український хоровий диригент Олександр Кошиць.
12. Холодний Яр – символ боротьби за Незалежність України.
13. Стаханівський рух: правда і вигадка.
14. Дивізія СС «Галичина» – приклад колабораціонізму?
15. Культура українського народу в контексті світової культури.
16. Проблеми цивілізаційно-культурної ідентифікації українців.

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ студентам заочної форми здобуття освіти у міжсесійний період, підготовки та написання контрольних робіт.

З метою найбільш ефективного самостійного вивчення дисципліни студент повинен дотримуватися певних настанов та методичних порад. Слід дотримуватись наступної схеми вивчення окремих тем:

1. ознайомлення із змістом навчальної програми і методичними порадами;
2. вивчення питань тем за списком рекомендованої літератури;
3. самоперевірка отриманих знань;
4. додаткове вивчення за навчальною літературою матеріалу, що недостатньо засвоєний.

Для впорядкування знань і кращого їх закріплення студенти й виконують домашню контрольну роботу.

Контрольна робота повинна бути написана за допомогою комп'ютерного набору (шрифт Times New Roman 14, інтервал 1,5). У кінці роботи повинен бути список використаної літератури в алфавітному порядку, оформлений відповідно до стандарту.

Відповіді на питання контрольної роботи повинні бути зрозумілими та грамотними.

На титульній сторінці повинна зазначатися назва теми, прізвище, ім'я, по-батькові студента, домашня адреса.

В кінці роботи – особистий підпис студента, дата її виконання, список літератури.

Перелік питань для самостійного опрацювання:

Тема 1. Первісне суспільство і перші державні утворення на території України. Походження назви «Русь». Концепції походження держави Київська Русь та їх оцінка в сучасній історіографії. Етнічні процеси в Київській Русі. Початок формування української народності.

Тема 2. Політичне становище українських земель після Кревської унії 1385 р. Українські землі у складі Молдавського князівства, Московської держави та Османської імперії. Політичне становище українських земель після Кревської унії 1385 р. Українські землі у складі Молдавського князівства, Московської держави та Османської імперії. Основні напрямки зовнішньої політики. Історичне значення Запорізької Січі в боротьбі за державну незалежність.

Тема 3. Формування державницької ідеї в ході військових дій під проводом Б.Хмельницького і початок створення нової Української держави. Дипломатичні та військові успіхи в 1650 р. Умови Білоцерківського договору 1651 р. Розгром польського війська під Батогом, бої під Монастирищем і Жванцем. Жванецька угода. Найхарактерніші ознаки Української козацької республіки, її суспільний та державний устрій. Андрусівське перемир'я 1667 р. та його наслідки для України. Вічний мир 1686 р. і остаточне завершення поділу України.

Тема 4. Антиукраїнська політика російського царизму. Циркуляр Валуєва 1863 р. та Ємський указ 1876 р. Українське питання в Державній Думі. Українська думська громада у I та II Державних Думах. Столипінська реформа та її проведення в Україні. Репресії проти українців в Російській та Австро-Угорській імперіях в роки Першої світової війни.

Тема 5. Державотворчі процеси в ЗУНР. Відновлення радянської влади в Україні у 1919 р. Радянсько-польська війна.

Тема 6. Національно-культурна політика державної партії в УРСР 30-х років. Боротьба з буржуазним націоналізмом. Розстріляне відродження. Карпатська Україна у вирі європейських подій.

Тема 7. Радянсько-німецький пакт про ненапад від 23 серпня 1939 р. та його оцінка. Возз'єднання західноукраїнських земель з Радянською Україною. Возз'єднання Закарпатської України з УРСР. Катастрофічні поразки 1941 р. Оборона Києва, Одеси і Севастополя. Бої за Донбас. Взаємовідносини радянських партизанів з ОУН-УПА. Демографічні

наслідки війни. Включення УРСР у світову політику як однієї з фундаторів і членів ООН. Участь української делегації в Паризькій мирній конференції 1947 року. Голод 1946–1947 рр.

Тема 8. Передача Кримської області до складу УРСР: мотиви і правова основа. Н. В. Щербицький як провідник русифікаторської політики центру. Політичні репресії 60–70-х років. Розгортання правозахисного і дисидентського руху. Чорнобильська катастрофа та її наслідки. Народження Народного руху України і перетворення його в опозиційну до КПРС силу. Угода про Співдружність незалежних держав. Затвердження державної символіки України.

Методи навчання

За джерелами знань використовуються такі методи навчання: словесні (розповідь, пояснення, лекція); наочні (демонстрація, ілюстрація).

Лекції супроводжуються демонстрацією таблиць за допомогою мультимедійного комплексу. У процесі навчання здійснюється опрацювання нормативної, навчальної літератури, а також періодичних видань. Для активізації навчального процесу передбачене застосування таких сучасних навчальних технологій, як робота в малих групах; семінари-дискусії; метод мозкового штурму; метод «переваги та недоліки»; ділові ігри.

За характером логіки пізнання використовуються такі методи: аналітичний, синтетичний, аналітико-синтетичний, індуктивний, дедуктивний.

За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються методи: проблемний, частково-пошуковий, дослідницький.

Методи контролю

Оцінювання результатів навчання студентів здійснюється проведенням поточного та підсумкового контролю.

Поточний контроль здійснюється під час семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання відповідних завдань. Форми проведення поточного контролю – усне та письмове опитування, тестовий контроль.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінювання результатів навчання на завершальному етапі вивчення дисципліни. Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку.

Критерії оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти **Критерії оцінювання студентів денної форми здобуття освіти**

Успішність студента оцінюється шляхом проведення поточного контролю.

Максимальна кількість балів за засвоєння тем дисципліни протягом семестру становить 100. Результати **поточного контролю** оцінюються за чотирибальною («2», «3», «4», «5») шкалою. В кінці семестру обчислюється середнє арифметичне значення (САЗ) усіх отриманих студентом оцінок з наступним переведенням його у 100-бальну шкалу за формулою:

$$\text{ПК} = 20 \cdot \text{САЗ}$$

Бал з поточного контролю може бути змінений за рахунок заохочувальних або штрафних балів: студентам, які не мають пропусків занять протягом семестру, додається 2 бали; за участь в університетських студентських олімпіадах, наукових конференціях – додається 2 бали.

За підсумками семестрового контролю в залікову відомість студентові у графі «за національною шкалою» виставляється оцінка «зараховано/незараховано».

Критерії поточного оцінювання знань студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
5 ("відмінно")	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних/розрахункових завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі завдання. Студент здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами і відомостями.
4 ("добре")	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість розрахункових/тестових завдань. Студент здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, у яких можуть бути окремі

	несуттєві помилки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.
3 ("задовільно")	В цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових розрахунків, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки.
2 ("незадовільно")	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових розрахунків, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив окремі розрахункові/тестові завдання. Безсистемне відділення випадкових ознак вивченого; невміння робити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки.

Переведення підсумкових рейтингових оцінок з дисципліни, виражених у балах за 100-бальною шкалою, у оцінки за національною шкалою та шкалою ECTS здійснюється відповідно до таблиці і заноситься в додаток до диплому фахівця.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		Для заліку
90 – 100	A	Зараховано
82-89	B	
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	
35-59	FX	Не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

7.2.Критерії оцінювання студентів заочної форми здобуття освіти

Підсумкове оцінювання результатів вивчення дисципліни студентами за заочною формою здобуття освіти здійснюється за 100-бальною шкалою з урахуванням результатів поточного

контролю (ПК) та виконання тематичної самостійної роботи (ТСР) у міжсесійному періоді. Розподіл балів є таким:

$$30(\text{ПК})+70(\text{ТСР})=100, \text{ де}$$

30(ПК) – максимальних 30 балів, які здобувач може отримати за результатами поточного оцінювання,

70(ТСР) – 70 балів за виконання тематичної самостійної роботи (ТСР) у міжсесійному періоді. Для переведення результатів поточного контролю за чотирибальною шкалою у 30-бальну шкалу використовується така формула:

$$\text{ПК} = 6 \cdot \text{САЗ}$$

Рекомендована література до курсу

Базова

Аркуша О. Г., Кондратюк К. К., Мудрий М. М., Сухий О. М. Час народів. Історія України XIX століття : навчальний посібник. Львів, 2016. 408 с.

Бойко О.Д. Історія України : Посіб. для студ. вузів. Київ: Академвидав, 2018. 720 с.

Бойко О. Новітня історія України 2014-2019 рр. Київ: Академія, 2020. 160 с.

Борисенко В. Й. Курс української історії з найдавніших часів до XX століття : навчальний посібник, 1996. 616 с.

Борисова О., Климов А. Історія української державності. Київ, 2018. 464 с.

Василенко С. Д. Європейський вибір України : монографія. Одеса, 2003. 212 с.

Вівчарик М. М., Панченко П. П., Жмихова В. І. Українська нація : шляхи до самовизначення. Київ, 2001. 287 с.

Відносини Польщі з Литвою, Білоруссю та Україною 450 років після Люблінської унії / за ред. Т. Стемпневського, Б. Сурмач. Київ : Ніка-Центр, 2020. 168 с.

Глотов Б. Б. Культурно-цивілізаційна ідентифікація українського народу : монографія. Дніпропетровськ, 2002. 218 с.

Горелов М. Є., Моця О. П., Рафальський О. О. Цивілізаційна історія України : нариси. Київ, 2006. 632 с.

Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної нації XIX-XX століття. Київ: Yakaboo publishing, 2019. 653 с.

Громенко С. 250 років фальші: російські міфи історії Криму. Харків: Фоліо, 2019. 255 с.

Грушевський М. Ілюстрована історія України. Реприн. вид. Львів, 1990. 524 с.

Дорошенко Д. І. Нарис історії України. Львів, 1991. 573 с.

Дуцик Д. Збройний конфлікт в термінах : путівник для України. Київ, 2019. 235 с.

Історія України : підручник / В.А. Качкан та ін. ; за ред. В.А. Качкана. Київ, 2018. 360 с.

Історія української культури / під заг. ред. І. Крип'якевича. Львів: Видання Івана Тиктора, 1937. 718 с.

Каппелер А. Мала історія України. Перекл. з німецької. Київ: К. І. С., 2007. 261 с.

Кормич Л. І., Багацький В. В. Історія України від найдавніших часів до XXI століття : навчальний посібник. Харків, 2001. 480 с.

Литвин В. Україна : Європа чи Євразія? Київ, 2004. 512 с.

Мицик В. Ф. За законом світового ладу : трипільська цивілізація і світогляд українського народу : наукове видання. Київ, 2007. 328 с.

Плохій С. Брама Європи. Історія України від скифських воєн до незалежності. Харків: Клуб сімейного дозвілля. 2018. 496 с.

Полонська-Василенко Н. Історія України. Київ, 1993. 717 с.

Попович М. В. Нарис історії культури України. Київ: АртЕк, 1998. 727 с.

Субтельний О. Україна. Історія. Київ : Либідь, 1991. 512 с.

Ткаченко В. М., Реєнт О. П. Україна на межі цивілізацій (історико-політологічні розвідки) : монографія. Київ, 1995. 160 с.

Українська культура. Збірник лекцій / за ред. Д. Антоновича. Подєбради: Український Технічно-Господарський Інститут позаочного навчання в Подєбрадах, 1940. 339 с.

Хоткевич Г. Історія України (до кінця XVI століття). Київ: Центр навчальної літератури, 2020. 229 с.

Шевчук В. Козацька держава як ідея в системі суспільно-політичного мислення XVI – XVIII століть. У 2-х томах. Київ: «КЛІО», 2019. Кн. 1–2.

Додаткова

Гай-Нижник П. Нотатка про майбутнє погруддя Болбочану і визволення ним Криму. URL: <https://www.istpravda.com.ua/columns/2020/09/17/158133/> (дата звернення: 20.09.2020).

Гирич І. Історичні причини наших поразок і перемог. Львів: Піраміда, 2011. 140 с.

Глушко М. Історія народної культури українців: навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2018. 414 с.

Гречило А. Тризуб як державний символ України (до 100-річчя утвердження). *Вісник НТШ*. № 61. С. 30–36.

Грицак Я. Про невігластво, яке переростає в печерний ура-патріотизм. Баталії навколо визнання Бундестагом Голодомору геноцидом. URL: https://zaxid.net/pro_neviglastvo_yake_pererostaye_v_pecherniy_ura_patriotizm_n1508643 (дата звернення: 20.08.2020).

Дашкевич Я. Україна вчора і нині. Нариси, виступи, есе. Київ: Інститут української археографії АН України, 1993. 192 с.

Дейвіс Н. Європа. Історія. Київ: Основи, 2020. 1464 с.

Іванченко Р. Історія без міфів. Київ, 1996. 335 с.

- Історія України : документи і матеріали / Укладання В. Короля. Київ, 2002. 448 с.
- Історія України / за ред. Б. Д. Лановика. Київ, 2000. 574 с.
- Історія України : навчальний посібник / за ред. В. А. Смолія. Київ, 1997. 424 с.
- Крип'якевич І. Історія України. Львів, 1993. 519 с.
- Кульчицький В. С., Тищик Б. Й. Історія держави і права України. Київ, 2001. 320 с.
- Лановик Б. Д., Лазарович М. В. Історія України : навчальний посібник. Київ, 2001. 698 с.
- Лисяк-Рудницький І. Історичні есе. Київ: Основи, 1994. Т. 1. 530 с.; Т. 2. 573 с.
- Остафійчук В. Ф. Історія України. Сучасне бачення : навчальний посібник. Київ, 2002. 348 с.
- Ричка В. [«Веселие Руси...»: Пияцтво як суспільний феномен Давньоруської держави.](#) *Український історичний журнал.* 2020. Число 2. С. 46.
- Руккас А. Армія УНР: рік 1920. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2020/09/2/158059/> (дата звернення: 20.08.2020).
- Рябенко С. Політичні нащадки пакту Молотова-Ріббентропа. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2020/06/15/157663/> (дата звернення: 20.06.2020).
- Снайдер Т. Червоний князь. Таємниці життя габсбурзького ерцгерцога. Київ: Грані-Т, 2011. 296 с.
- Українська культура в європейському контексті / Ю. П. Богущкий, В. П. Андрущенко, Ж. О. Безвершук, Л. М. Новоханько. Київ, 2007. 680 с.
- Шевченко І. Україна між Сходом і Заходом. Нариси з історії культури до початку XVIII століття. Львів: Інститут Історії Церкви Львівської Богословської Академії, 2001. 250 с.
- Шпорлюк Р. У пошуках майбутнього часу: статті та есеї. Київ: Грані-Т, 2010. 255 с.
- Яворницький Д.І. Історія запорізьких козаків : в 3 т. Київ, 1990-1991. Т.1. 592 с.; Т.2. 560 с.; Т.3. 530 с.

Інформаційні ресурси

- Довідник з історії України. URL: <http://history.franko.lviv.ua/dovidnyk.htm>
- Електронна бібліотека «Діаспоріана». URL: <https://diasporiana.org.ua/>
- Електронна бібліотека «Історична спадщина України». URL: <https://nibu.kyiv.ua/greenstone/cgi-bin/library.cgi>
- Електронна бібліотека «Культура України». URL: <https://elib.nlu.org.ua/>
- Електронна бібліотека «Україніка». URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?C21COM=F&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB>
- Електронна бібліотека «Чтиво». URL: <https://chtyvo.org.ua/>
- Енциклопедія історії України. URL: <http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=F&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU>
- Ізборник. Історія України IX-XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації. URL: litopys.org.ua

Інститут української археографії та джерелознавства імені М. С. Грушевського НАН України. URL: <http://archeos.org.ua/>

«Історична Правда» – онлайнове суспільно-історичне, науково-популярне видання. URL: <http://www.istpravda.com.ua/>

Місто: історія, культура, суспільство. Е-журнал урбаністичних студій. URL: <http://mics.org.ua/journal/index.php/mics>

Музей-меморіал жертв окупаційних режимів «Тюрма на Лонцького». URL: <http://www.lonckoho.lviv.ua/>

Наукове товариство ім. Шевченка. Онлайн-журнал Товариства. URL: <https://ntsh.org/>

Національний музей історії України у Другій світовій війні. URL: <https://www.warmuseum.kiev.ua/>

Незалежний культурологічний часопис Ї. URL: <http://www.ji-magazine.lviv.ua/index.htm>

Старі українські мапи. URL: <https://ukraina.com/ua/welcome>

Сумський історичний портал. URL: <https://history.sumy.ua/>

Україна модерна: міжнародний інтелектуальний часопис. URL: <https://uamoderna.com/index.php>

Український інститут національної пам'яті. URL: <https://uinp.gov.ua/>

Український історичний журнал. URL: <http://uhj.history.org.ua/uk>

Центр досліджень визвольного руху – незалежна наукова громадська організація. URL: <http://cdvr.org.ua/about/>